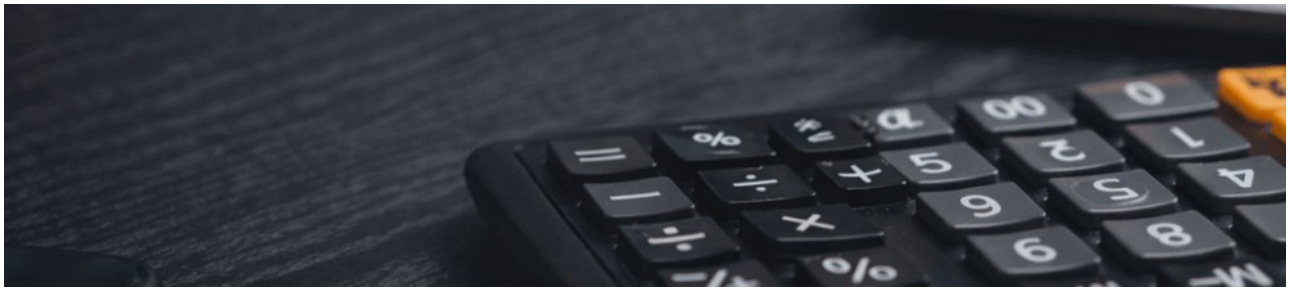
Metoda kasowa VAT: zapłata, obowiązek i odliczenie

Sobota, 7 listopad 2026, 21:16, autor: Fakturowo.pl

Mały podatnik, który skutecznie wybrał metodę kasową, przy krajowej sprzedaży na rzecz czynnego podatnika VAT rozlicza podatek zasadniczo po otrzymaniu zapłaty. Przy sprzedaży innym odbiorcom obowiązuje jednak granica 180 dni. Także odliczenie VAT z zakupów wymaga powiązania faktury z płatnością. Wyjaśniamy zasady według stanu prawnego na 7 listopada 2026 r.



Komu przysługuje metoda kasowa i jak ją wybrać?

Metoda kasowa jest rozwiązaniem przewidzianym w ustawie o VAT dla małych podatników. W przypadku typowej firmy status ten zależy od tego, czy wartość sprzedaży wraz z VAT w poprzednim roku podatkowym nie przekroczyła równowartości 2 mln euro. Przeliczenia dokonuje się według średniego kursu euro ogłaszanego przez NBP na pierwszy dzień roboczy października poprzedniego roku, z zaokrągleniem do 1000 zł. Dla oceny statusu w 2026 r. znaczenie ma zatem sprzedaż z 2025 r., a nie prognoza obrotów na bieżący rok.

Odrębny limit, wynoszący równowartość 45 tys. euro, dotyczy wskazanych w ustawie podmiotów wynagradzanych prowizyjnie, m.in. agentów i zleceniobiorców świadczących podobne usługi, z wyjątkiem komisu. Bada się u nich kwotę prowizji lub innego wynagrodzenia za wykonane usługi, łącznie z podatkiem. Nie należy więc stosować progu 2 mln euro automatycznie do każdego rodzaju działalności.

Sam status małego podatnika nie uruchamia rozliczania kasowego. Wybór trzeba zgłosić naczelnikowi urzędu skarbowego najpóźniej do końca miesiąca poprzedzającego okres, od którego metoda ma być stosowana. Służy do tego zgłoszenie VAT-R lub jego aktualizacja. Dopóki wybór nie jest skuteczny, samo oczekiwanie na płatność od klienta nie pozwala przesuwać VAT według zasad metody kasowej.

Kiedy wykazać VAT ze sprzedaży czynnemu podatnikowi?

Przy objętej metodą kasową krajowej dostawie towarów lub świadczeniu usług na rzecz podatnika zarejestrowanego jako podatnik VAT czynny obowiązek podatkowy powstaje w dniu otrzymania całości lub części zapłaty. Wynika to z art. 21 ustawy o VAT. Data wystawienia faktury ani zapisany na niej termin płatności nie zastępują rzeczywistego wpływu należności.

Jeżeli kontrahent płaci w ratach, każdą otrzymaną część rozlicza się osobno. Podatek należny przypadający na daną wpłatę trafia do okresu, w którym została ona otrzymana. Nie wykazuje się całego VAT tylko dlatego, że klient wpłacił niewielką część ceny. Z drugiej strony nie można czekać na uregulowanie całej faktury, pomijając wcześniejsze wpłaty.

W tej kategorii sprzedaży art. 21 nie ustanawia granicy 180 dni. Jeżeli czynny podatnik VAT nie płaci, sam upływ tego czasu nie powoduje powstania obowiązku podatkowego według tej reguły. Dlatego trzeba ustalić i udokumentować status odbiorcy, zamiast opierać rozliczenie wyłącznie na tym, że zakup został dokonany „na firmę”.

Co zmienia sprzedaż konsumentowi lub firmie zwolnionej z VAT?

Przy sprzedaży na rzecz podmiotu innego niż czynny podatnik VAT obowiązek podatkowy również jest powiązany z otrzymaniem całości lub części zapłaty, ale nie może powstać później niż 180. dnia od wydania towaru lub wykonania usługi. Reguła ta obejmuje m.in. konsumentów oraz przedsiębiorców korzystających ze zwolnienia z VAT. Sam NIP na fakturze nie przesądza o zastosowaniu wariantu bez limitu czasowego.

Jeżeli do 180. dnia sprzedawca otrzyma tylko część ceny, rozlicza wpłaty w odpowiednich okresach, a w dniu granicznym rozpoznaje VAT od pozostałej, niezapłaconej części. Późniejsze otrzymanie tej należności nie oznacza ponownego naliczenia podatku od tej samej sprzedaży.

Chodzi o dni kalendarzowe, a nie robocze. Przy obliczaniu okresu nie uwzględnia się dnia wydania towaru lub wykonania usługi. Granica ta wyznacza moment powstania obowiązku podatkowego, a nie termin złożenia deklaracji lub wykonania przelewu do urzędu. Nie należy więc traktować jej jak terminu na czynność przedsiębiorcy i odkładać rozpoznania VAT do najbliższego dnia pracy.

Odbiorca sprzedaży	Moment rozliczenia VAT należnego	Znaczenie braku zapłaty
Czynny podatnik VAT	Otrzymanie całości lub części zapłaty, w odpowiedniej części	Sam upływ 180 dni nie uruchamia obowiązku na podstawie tej zasady
Konsument, podatnik zwolniony lub inny odbiorca niebędący czynnym podatnikiem VAT	Otrzymanie zapłaty, nie później niż 180. dnia od wydania towaru lub wykonania usługi	Po osiągnięciu granicy czasowej trzeba rozliczyć również niezapłaconą część

Jak rozliczyć fakturę opłaconą w dwóch częściach?

Firma stosująca metodę kasową wykonała 10 sierpnia 2026 r. usługę dla czynnego podatnika VAT. Wystawiła fakturę na 12 300 zł brutto: 10 000 zł netto i 2300 zł VAT. Nabywca zapłacił 6150 zł 18 września, a pozostałe 6150 zł 6 października 2026 r.

Pierwsza wpłata odpowiada połowie ceny, dlatego sprzedawca rozpoznaje we wrześniu 5000 zł podstawy opodatkowania i 1150 zł VAT. Drugą taką samą część rozpoznaje w październiku. Przy rozliczeniu kwartalnym pierwsza wpłata przypada na trzeci kwartał, a druga na czwarty. Ani sierpniowe wykonanie usługi, ani sierpniowa faktura nie powodują tutaj rozliczenia całych 2300 zł podatku.

Dla porównania: gdyby towar został wydany konsumentowi 1 marca 2026 r. i nie nastąpiła żadna zapłata, 180. dzień przypadałby 28 sierpnia 2026 r. Sprzedawca musiałby wtedy rozpoznać VAT mimo braku wpływu pieniędzy. Ten przykład pokazuje, dlaczego ewidencja samych przelewów nie wystarcza przy sprzedaży odbiorcom innym niż czynni podatnicy VAT.

Kiedy mały podatnik może odliczyć VAT z zakupów?

Przy zwykłych krajowych zakupach towarów i usług małego podatnika stosującego metodę kasową prawo do odliczenia powstaje nie wcześniej niż w okresie, w którym dokonał zapłaty. Zapłata nie jest jednak jedynym warunkiem. Trzeba również otrzymać fakturę, a zakup musi dawać prawo do odliczenia, w szczególności służyć czynnościom opodatkowanym. Znaczenie ma także powstanie obowiązku podatkowego u dostawcy.

Warunek zapłaty dotyczy takiego nabywcy również wtedy, gdy sprzedawca rozlicza VAT na zasadach ogólnych. Brak oznaczenia „metoda kasowa” na otrzymanej fakturze nie zwalnia więc małego podatnika stosującego tę metodę z pilnowania płatności za własne zakupy.

Przy częściowym uregulowaniu należności odliczenie obejmuje VAT przypadający na opłaconą część. Jeżeli faktura zakupowa wynosi 6150 zł brutto, w tym 1150 zł VAT, a nabywca płaci połowę, warunek zapłaty zostaje spełniony w odniesieniu do 575 zł podatku. Nie daje to podstaw do odliczenia całych 1150 zł.

Przykładowo firma otrzymała 22 września 2026 r. fakturę za zakup związany ze sprzedażą opodatkowaną, wykonaną przez dostawcę w tym samym miesiącu. Całość zapłaciła 7 października. Przy spełnieniu pozostałych warunków odliczenie jest możliwe najwcześniej za październik albo czwarty kwartał, zależnie od sposobu rozliczeń. Sama wrześniowa faktura nie wystarcza do odliczenia za trzeci kwartał.

Co oznacza faktura z adnotacją „metoda kasowa”?

Faktura dokumentująca sprzedaż, dla której obowiązek podatkowy powstaje zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o VAT, powinna zawierać wyrazy „metoda kasowa”. Nie jest to tylko informacja o polityce płatniczej firmy. Oznaczenie sygnalizuje szczególny moment powstania obowiązku podatkowego i ma znaczenie także dla rozliczeń odbiorcy.

Nabywca rozliczający się na zasadach ogólnych nie powinien zakładać, że odliczy VAT z takiej faktury wyłącznie na podstawie jej otrzymania. Przy zakupie od sprzedawcy stosującego metodę kasową, w relacji z czynnym podatnikiem VAT, obowiązek u sprzedawcy powstaje po otrzymaniu zapłaty. To wpływa na najwcześniejszy moment odliczenia u nabywcy, nawet jeśli sam nabywca nie wybrał metody kasowej.

Pominięcie wymaganej adnotacji jest błędem dokumentu, a nie sposobem zmiany zasad rozliczenia transakcji. Sprzedawca powinien poprawić fakturę odpowiednim dokumentem korygującym. Trzeba też sprawdzić ewidencję: błędne oznaczenie dokumentu i wykazanie VAT w niewłaściwym okresie to dwa odrębne problemy, które mogą wymagać osobnego skorygowania.

Czy każdą transakcję można rozliczyć po zapłacie?

Nie. Opisane reguły dotyczą sprzedaży objętej art. 21 ust. 1 ustawy o VAT. Ustawa przewiduje wyłączenia, m.in. dla wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów. Nie wolno zatem przesuwać VAT z każdej operacji do chwili otrzymania pieniędzy tylko dlatego, że firma wybrała metodę kasową.

Również po stronie zakupów nie należy mechanicznie przenosić reguły dotyczącej zapłaty za krajową fakturę na import towarów, import usług czy wewnątrzwspólnotowe nabycie towarów. Operacje te wymagają ustalenia zasad właściwych

dla danego rodzaju transakcji. Najpierw trzeba więc określić, co firma kupuje i w jakim trybie rozlicza VAT, a dopiero potem ustalać okres odliczenia.

Metoda kasowa nie jest też tym samym co rozliczenie kwartalne. Pierwsza wyznacza moment powstania obowiązku podatkowego i szczególne warunki odliczenia, drugie określa długość okresu rozliczeniowego. Ustawa ogranicza dostęp do rozliczeń kwartalnych, m.in. dla podatników rozpoczynających rejestrację jako podatnicy VAT czynni. Wyboru metody kasowej nie należy traktować jako automatycznego potwierdzenia prawa do kwartalnego rozliczania.

Jak prowadzić kontrolę płatności i unikać korekt?

Przy każdej fakturze sprzedaży warto ewidencjonować status odbiorcy, datę wydania towaru lub wykonania usługi, otrzymane kwoty i daty ich wpływu. Dla odbiorców innych niż czynni podatnicy VAT potrzebna jest dodatkowo kontrola granicy 180 dni. Przy zakupach należy łączyć fakturę z dowodem zapłaty i kwotą podatku przypadającą na uregulowaną część.

Przy przelewie znaczenie ma otrzymanie środków przez sprzedawcę, a nie samo zlecenie płatności przez klienta. Rozbieżność na przełomie miesięcy lub kwartałów może przesunąć VAT do innego okresu. Osobnego przypisania wymagają przelewy zbiorcze obejmujące kilka faktur: bez rozbicia wpłaty trudno prawidłowo ustalić, które należności zostały uregulowane.

Przedwczesne odliczenie może oznaczać zaniżenie podatku do zapłaty, konieczność korekty rozliczenia i powstanie odsetek od zaległości. Z kolei pominięcie częściowej wpłaty lub granicy 180 dni może zaniżyć VAT należny. Najlepszą kontrolą nie jest więc sama lista wystawionych i otrzymanych faktur, lecz zestawienie dokumentów z rzeczywistymi rozrachunkami.

Tagi: metoda kasowa vat, mały podatnik, obowiązek podatkowy vat, odliczenie vat, częściowa zapłata, faktura metoda kasowa, 180 dni